

Τρίωρη γραπτή δοκιμασία στο μάθημα της Κοινωνιολογίας

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη σωστό ή λάθος, ανάλογα με το περιεχόμενό της

α. Η ένταξη του παιδιού στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο συνοδεύεται από: την αποδοχή των κανόνων της ομάδας (π.χ. γλωσσικός κώδικας, ντύσιμο, ποδοσφαιρικές προτιμήσεις) αποτελεί στοιχείο που ευνοεί την αίσθηση του παιδιού ότι ανήκει στην ομάδα των συνομηλίκων.

β. Η κατάταξη σε μια ιεραρχημένη κλίμακα των διαφορετικών ομάδων με κοινά οικονομικά, κοινωνικά ή αξιακά στοιχεία ονομάζεται κοινωνική διαστρωμάτωση.

γ. Οι ιδεολογικοί μηχανισμοί του κράτους επιτρέπουν την αναπαραγωγή των κυρίαρχων κοινωνικών σχέσεων και δημιουργήθηκαν, σύμφωνα με τον Λ. Αλτουσέρ, επειδή οι μηχανισμοί καταστολής δεν αρκούν για να διασφαλίσουν την ηγεμονία της κυρίαρχης τάξης.

δ. Οι έκδηλες ή οι άδηλες λειτουργίες ενός εκπαιδευτικού συστήματος εξαρτώνται από το ευρύτερο κοινωνικοοικονομικό και πολιτικό πλαίσιο της κοινωνίας.

ε. Οι θεωρητικοί του πλουραλιστικού μοντέλου (όπως ο Ρ. Νταλ, ο Λ. Αλτουσέρ, ο Ρ. Αρόν και ο Τζ. Γκαλμπρέθ) ισχυρίζονται ότι η δύναμη διαχέεται σε διάφορους τομείς, δηλαδή στον πνευματικό, το στρατιωτικό, τον οικονομικό, τον πολιτικό και το διοικητικό τομέα.

Μονάδες 15

I. Άδηλη λειτουργία του σχολείου είναι:

- α. η μετάδοση γνώσεων
- β. η μετάδοση προτύπων
- γ. η μετάδοση αξιών
- δ. ο επαγγελματικός προσανατολισμός

Μονάδες 5

II. Η ανισότητα, η ανεργία και η φτώχεια θεωρούνται τα σημαντικότερα κοινωνικά προβλήματα, διότι:

- α. οι άνθρωποι που χάνουν την εργασία τους μπορεί να μην εξαναγκαστούν σε μετανάστευση
- β. συνοδεύεται από αυξημένα ποσοστά αλκοολισμού, εγκληματικότητας, διαζυγίων
- γ. η ύπαρξη της φτώχειας οδηγεί αρκετούς στο να αμφισβητούν αυτή την κοινωνία που, όπως λέγεται, λειτουργεί με δύο ταχύτητες.
- δ. το άτομο είναι δυνατόν να ενεργοποιηθεί και να συμβάλει αποφασιστικά στη βελτίωση της προσωπικής του πορείας

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ Β

B.1. Τι ονομάζουμε ομάδες συμφερόντων και σε τι διαφέρουν από τις ομάδες γνώμης; Μονάδες 13

B.2. Ποια είναι η διαφορά της δύναμης από την εξουσία;

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ

Γ.1. α) Ποιό είναι το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο καλείται το παιδί να ενταχθεί ήδη από τη νηπιακή ηλικία; β) ποια στοιχεία το συνοδεύουν **Μονάδες 7** γ) ποια είναι η σπουδαιότητα της δευτερογενούς αυτής κοινωνικοποίησής του; **Μονάδες 6**

Γ.2. Ποιο είναι τα χαρακτηριστικά του Κράτους Πρόνοιας και τι συμβαίνει σήμερα με τις κοινωνικές παροχές; **Μονάδες 12**

ΘΕΜΑ Δ

Δ.1. α) Να ορίσετε το χαρισματικό τύπο εξουσίας και να δώσετε παραδείγματα χαρισματικών αρχηγών από την ιστορία; **Μονάδες 7** β) Ποια είναι η διαφορά μεταξύ της άμεσης και της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας; **Μονάδες 6**

Δ.2.α) Να συγκρίνετε και να σχολιάσετε τα στοιχεία που συνθέτουν μια δημοκρατία σε αντίθεση με ένα ολοκληρωτικό σύστημα διακυβέρνησης. **Μονάδες 6**

β) Το μοντέλο των ελίτ στην Αμερικανική κοινωνία. **Μονάδες 6**

- Ο -

Καθηγητής

Νταμάγκας Γρηγόρης

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α' Ομάδα

A1. α. ΛΑΘΟΣ: Πάρσονς (T. Parsons, 1902-1979) P. Μέρτον (R. Merton, 1910-2003)

β. ΣΩΣΤΟ.

γ. ΣΩΣΤΟ.

δ. ΣΩΣΤΟ

ε. ΣΩΣΤΟ

A2. (2 ερωτήσεις x 5 μονάδες = 10 μονάδες)

1. δ.

2. γ).

B.1.1. Οι ιδέες του Γερμανού στοχαστή Κ. Μαρξ επηρέασαν βαθύτατα την κοινωνιολογική σκέψη. Ο Μαρξ ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα για την ερμηνεία των μεταβολών που σημειώνονταν την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης. Πίστευε ότι οι κοινωνικές επιστήμες θα πρέπει να στοχεύουν στην αλλαγή του κόσμου και όχι μόνο στη μελέτη του. [Ο Μαρξ ανέλυσε το καπιταλιστικό σύστημα ως έναν τρόπο παραγωγής που διαφέρει ριζικά από τα προηγούμενα συστήματα (αυτά των δουλοκτητικών και των φεουδαρχικών κοινωνιών). Στον καπιταλισμό τα «μέσα παραγωγής» (εργαλεία, μηχανές, οικοδομήματα, εργοστάσια, γη και πρώτες ύλες) ελέγχονται από τους καπιταλιστές. Έτσι, αφού οι καπιταλιστές είναι οι ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής, οι εργάτες οι οποίοι δεν κατέχουν τα μέσα παραγωγής, είναι υποχρεωμένοι να μισθώνουν την εργασία τους στους καπιταλιστές. Κατ' αυτό τον τρόπο όμως οι καπιταλιστές-κεφαλαιοκράτες έχουν τον έλεγχο όχι μόνον των μέσων παραγωγής, αλλά και των προϊόντων που παράγονται με τη μίσθωση των εργατών, δηλαδή των εμπορευμάτων, τα οποία διοχετεύονται στην αγορά και τους αποφέρουν «κέρδος». Ως εκ τούτου, τα μέσα, όπως και τα προϊόντα της παραγωγής γίνονται «κεφάλαιο», ατομική δηλαδή ιδιοκτησία των κεφαλαιοκρατών. Μπορούμε λοιπόν να καταλάβουμε γιατί οι καπιταλιστές-κεφαλαιοκράτες αποτελούν την κυρίαρχη τάξη στη βιομηχανική κοινωνία.] Ο Μαρξ θεωρούσε ότι ο εκάστοτε τρόπος παραγωγής (η οικονομική βάση) καθορίζει τις κοινωνικές, πολιτικές και πνευματικές διαδικασίες της κοινωνίας (εποικοδόμημα). Για παράδειγμα, στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής η οικονομική (ή υλική) βάση εκφράζεται από τις παραγωγικές σχέσεις των καπιταλιστών και των εργατών, ενώ το κράτος αποτελεί όργανο των καπιταλιστών. Το κλειδί για να κατανοήσουμε το έργο του Μαρξ και την αντίληψη που είχε για την ιστορία είναι η «ταξική πάλη». Μέχρι σήμερα η ιστορία κάθε κοινωνίας είναι η ιστορία των κοινωνικών συγκρούσεων και της πάλης των τάξεων (π.χ. στο καπιταλιστικό σύστημα είναι η πάλη ανάμεσα στους κεφαλαιοκράτες και τους εργάτες). Οι ιδέες του Μαρξ για τις κοινωνικές τάξεις και τις ταξικές διακρίσεις άσκησαν και συνεχίζουν να ασκούν μεγάλη επιρροή στους κοινωνιολόγους. Οι θεωρητικοί της σχολής των συγκρούσεων ισχυρίζονται ότι οι συγκρούσεις στην κοινωνία είναι αναπόφευκτες λόγω της συνεχούς παραγωγής ανισοτήτων. Πηγή έμπνευσης των θεωρητικών αυτών ήταν ο Κ. Μαρξ, ο οποίος υποστήριξε ότι

υπάρχει αμείωτος ανταγωνισμός μεταξύ της αστικής και της εργατικής τάξης. Ο ανταγωνισμός αυτός, χαρακτηριστικό γνώρισμα του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, φέρνει σε αντιπαράθεση τους κατόχους των μέσων παραγωγής με τους προλετάρους, που στερούνται αυτά τα μέσα. Η αντιπαράθεση αυτή ή αλλιώς, πάλη των τάξεων, είναι, σύμφωνα με τον Μαρξ, ο μοχλός της ιστορίας. Ο Μαρξ μελέτησε την εργασία και διατύπωσε την έννοια της υπεραξίας που παράγει ο εργαζόμενος. Τι είναι η υπεραξία; Σύμφωνα με τον Μαρξ, οι μισθοί των εργατών δεν αντιστοιχούν στην πλήρη αξία των αγαθών που παράγουν. Ένα μόνο μέρος του εργάσιμου χρόνου τους αντιστοιχεί στην παραγωγή αγαθών ίσης αξίας με τις δαπάνες των δικών τους αναγκών συντήρησης (ελάχιστος μισθός). Τα αγαθά που παράγουν τον υπόλοιπο εργάσιμο χρόνο τους αντιστοιχούν στην επιπλέον αξία, δηλαδή στην υπεραξία, την οποία ιδιοποιούνται οι καπιταλιστές με τη μορφή του κέρδους. Εκπρόσωπος της σχολής αυτής είναι και ο Ρ. Ντάρεντορφ (γενν. το 1929), ο οποίος προσεγγίζει θεωρητικά εκτός από την έννοια της κοινωνικής τάξης, και αυτήν της κοινωνικής δύναμης. Οι συγκρούσεις στην κοινωνία δε σχετίζονται μόνο με την κατοχή του πλούτου, αλλά και με την κατοχή της κοινωνικής δύναμης ανάμεσα σε διαφορετικές ομάδες συμφερόντων. Οι κυρίαρχες ομάδες επιδιώκουν τη διατήρηση των δεδομένων σχέσεων, ενώ οι κυριαρχούμενες ομάδες επιδιώκουν την ανατροπή τους. Όταν γίνεται ανακατανομή της εξουσίας, η σύγκρουση παύει να υφίσταται προσωρινά, για να επανέλθει, όταν επέλθει νέα ισορροπία στις σχέσεις εξουσίας. Έτσι, ο κύκλος των συγκρούσεων φαίνεται να είναι αέναος.

Β.1.2. α. Η κοινωνιολογία γεννήθηκε στη Δυτική Ευρώπη πριν από 150 χρόνια. Υπήρχαν συγκεκριμένες αιτίες γι' αυτό, οι οποίες σχετίζονται με δύο επαναστάσεις: τη Γαλλική Επανάσταση (1789) και τη βιομηχανική επανάσταση στην Αγγλία κατά το 18ο αιώνα, γεγονότα που προκάλεσαν βαθιές αλλαγές στη ζωή των ανθρώπων. Μερικές από τις αλλαγές που συγκλόνισαν την Ευρωπαϊκή κοινωνική πραγματικότητα της εποχής εκείνης ήταν η εισαγωγή της μηχανής στους χώρους δουλειάς, η ανάπτυξη του σιδηροδρομικού δικτύου, η έξοδος των αγροτών από την ύπαιθρο, η εμφάνιση της εργατικής τάξης, η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού ανθρώπων στις πόλεις.

β. Η κοινωνιολογία ερευνά την ανθρώπινη συμπεριφορά όπως αυτή εκδηλώνεται στο πλαίσιο μιας ομάδας και πάντα σε σχέση με άλλα άτομα και με άλλες ομάδες. Είναι μοναδική επιστήμη, γιατί δεν εστιάζει στο άτομο, αλλά ασχολείται με το κοινωνικό σύνολο και συνεπώς επικεντρώνεται στις κοινωνικές σχέσεις του ατόμου και των ομάδων των σύγχρονων κοινωνιών.

Η κοινωνιολογία λοιπόν έχει ως αντικείμενο μελέτης τα κοινωνικά φαινόμενα, τη δράση των κοινωνικών ομάδων, τις σχέσεις μεταξύ ατόμου και ομάδων, τις σχέσεις μεταξύ κοινωνικών ομάδων, τις κοινωνικές διαδικασίες και ειδικότερα το μετασχηματισμό των κοινωνιών.

Β.1.3. Η κοινωνιολογική θεώρηση ή οπτική μάς καθιστά ικανούς να αναπτύξουμε την «κοινωνιολογική φαντασία». Η «κοινωνιολογική φαντασία» είναι ένας όρος που χρησιμοποιήθηκε από τον Αμερικανό κοινωνιολόγο Τ. Ρ. Μιλς και σημαίνει την ικανότητα των ατόμων να συνδέουν αυτό που συμβαίνει στην προσωπική τους ζωή με τα ιστορικά και κοινωνικά γεγονότα. Αυτή η σύνδεση γίνεται εφικτή, όταν μπορέσουμε να σκεφτούμε τον εαυτό μας από κάποια απόσταση, όταν τον παρατηρήσουμε έξω από την καθημερινή μας ρουτίνα.

Συνεπώς, η «κοινωνιολογική φαντασία» αμφισβητεί τις κοινότοπες ερμηνείες της κοινωνικής συμπεριφοράς. Αντιπαράκειται στη συμβατική κοινωνική γνώση, σε όλες εκείνες τις ιδέες που οι άνθρωποι, αβασάνιστα, θεωρούν αληθείς, χωρίς να τις έχουν υποβάλει σε κανέναν έλεγχο της λογικής.